

Nr 131

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående dels anslag för budgetåret 1961/62 till naturstipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter m. m., dels ock åtgärder för avskrivning av vissa studielån jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkterna 320, 321 och 324 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1961) föreslagit riksdagen, att för budgetåret 1961/62 anvisa till Garantilånenämnden: Avlöningar ett förslagsanslag av 93 000 kronor, till Garantilånenämnden: Omkostnader ett förslagsanslag av 27 000 kronor samt till Naturstipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter ett reservationsanslag av 22 615 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft vissa i det följande redovisade motioner.

Vidare har Kungl. Maj:t i samma proposition under kapitalbudgeten (bilaga 30, punkterna 17 och 18) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1961/62 anvisa

till Statens lånefond för universitetsstudier ett investeringsanslag av 13 600 000 kronor samt

till Allmänna studielånefonden ett investeringsanslag av 10 700 000 kronor.

I samband med punkten 17 har utskottet till behandling förehaft vissa i det följande närmare redovisade motioner.

Härjämte har Kungl. Maj:t i propositionen nr 55, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 17 februari 1961, föreslagit riksdagen att

a) godkänna av departementschefen förordade grunder för avskrivning av kapitalskuld å lån med statlig kreditgaranti åt den som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen, å garantilån till studerande, å garantilån åt flyktingstudenter, å lån med statlig kreditgaranti åt den som genomgått polisskola samt å lån från statens lånefond för universitetsstudier och

allmänna studielånefonden ävensom å lån för studier från värnpliktslånefonden;

b) till Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 22 000 000 kronor;

c) medgiva, att den under förslagsanslaget Garantilånenämnden: Avlöningar upptagna anslagsposten Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må budgetåren 1960/61 och 1961/62 överskridas i den utsträckning, som fordras i anledning av avskrivningssystemets införande.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått vissa i det följande redovisade motioner.

Utskottet kommer att under punkterna 1—5 redovisa de inledningsvis berörda anslagen till Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter, Statens lånefond för universitetsstudier och Allmänna studielånefonden samt de i anslutning till de två första anslagen väckta motionerna.

Under punkten 6 kommer därefter att redovisas propositionen nr 55 angående åtgärder för avskrivning av vissa studielån ävensom utskottets ställningstaganden till propositionen jämte i ämnet väckta motioner.

1:o) **Garantilånenämnden: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln (punkt 320, s. 698 och 699 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1961), vilket innebär en anslagshöjning med 18 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för garantilånenämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62:

Avlöningsstat

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	16 200
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	58 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	17 600
4. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	1 200
	Summa kronor 93 000

b) till *Garantilånenämnden: Avlöningar* för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 93 000 kronor.

2:o) **Garantilånenämnden: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 321, s. 699 och 700), vilket innebär en anslagsökning med 5 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Garantilånenämnden: Omkostnader* för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 27 000 kronor.

3:o) **Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter.** Kungl. Maj:t har (punkt 324, s. 705—711) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 22 615 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehäft dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ragnar Bergh* och *Sveningsson* (I: 402) och den andra inom andra kammaren av herr *Palm m. fl.* (II: 488), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta,

a) att avslå Kungl. Maj:ts förslag under åttonde huvudtiteln angående Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter;

b) att statlig kreditgaranti skall medges åt studerande som är inskriven vid universitet, högskola eller därmed jämförlig läroanstalt och där bedriver studier;

c) att studerande som avlagt primärexamen skall erhålla examenspremiu i enlighet med vad i motionen anförts, nämligen att examenspremie skall utgå med 2 000 kronor för varje år vartill normalstudietiden enligt kursplanen beräknas. Under övergångstiden gäller att den som avlagt examen innan normalstudietiden förlupit räknat från och med den 1 juli 1961 erhåller premie i förhållande till den förflutna studietiden. Därvid uppdelas läsåret i fyra delperioder omfattande respektive augusti—oktober, november—december, januari—mars samt april—juni. Påbörjad delperiod räknas som hel sådan.

Från regeln att examen skall ha avlagts för erhållande av premie kan efter prövning dispens erhållas, där studieavbrottet är beroende av långvarig sjukdom och eljest skäl anses föreligga;

d) att till Examenspremier för studerande som avlagt primärexamen vid universitet, högskolor eller därmed jämförliga läroanstalter anvisa för budgetåret 1961/62 ett förslagsanslag av 7 500 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hilding m. fl.* (I: 411) och den andra inom andra kammaren av herr *Tobé m. fl.* (II: 492), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta hemställa hos Kungl. Maj:t om utfärdande av övergångsbestämmelser för 1961/62 i stipendiereglementet, vilka berättigar utländska studerande att söka och erhålla naturastipendium utan hinder av vad som föreskrives beträffande längsta närvarotid vid läroanstalten.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna I: 402 och II: 492.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 4 750 000 kronor, vilken till största delen föranletts av automatiska utgiftsökningar men också innefattar en uppräknings av genomsnittskostnaden per stipendium med 50 kronor till 2 500 kronor samt en höjning av anslagsbeloppet till statsstipendienämndernas förvaltningskostnader med 30 000 kronor. Samtidigt har anslagsposten till Kungl. Maj:ts disposition minskats med 5 000 kronor.

Över *motionerna I: 402 och II: 488* har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden från statskontoret och garantilånenämnden.

Statskontoret har avstyrkt bifall till motionerna under erinran om att studiesociala utredningen enligt sina direktiv har att pröva hur avvägningen mellan olika direkta stödformer, såsom stipendier och lån, på lämpligaste sätt bör ske.

Garantilånenämnden har anfört följande.

I det utredningsarbete rörande samhällets studiesociala åtgärder på den högre utbildningsområde, som för närvarande bedrivs av studiesociala utredningen, ingår en grundläggande prövning av systemets utformning i en rad avseenden, däribland också frågan om stödets fördelning mellan statliga studielån, statliga kreditgarantier och stipendier. Innan resultatet av denna prövning framlagts synes det icke vara lämpligt att genomföra en förändring av systemets nuvarande uppbyggnad i den omfattning, som föreslås i de remitterade motionerna. Enligt garantilånenämndens mening ger inte heller de erfarenheter, som vunnits av systemets hittillsvarande tillämpning, något entydigt stöd för uppfattningen, att en omprövning av de studiesociala åtgärdernas utformning i första hand bör avse en nedskärning av de under studietiden utgående stipendierna. Garantilånenämnden anser sig sålunda icke kunna tillstyrka bifall till motionärernas hemställan.

Över *motionerna I: 411 och II: 492* har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden från garantilånenämnden och studiesociala utredningen.

Garantilånenämnden har i sitt yttrande anfört följande.

I ett remissyttrande den 12 december 1960 över en till Kungl. Maj:t riksdad skrivelse från Sveriges förenade studentkårer har garantilånenämnden anslutit sig till tanken, att stipendier för utländska studerande genom en särskild övergångsbestämmelse till naturastipendiereglementet måtte för läsåret 1961/62 kunna utdelas utan hinder av vad i reglementet 5 §, fjärde stycket, är föreskrivet beträffande längsta närvarotid vid läroanstalten. Nämndens uppfattning var därvid, att särskilda skäl talade för att medge sådant undantag för de grupper studerande, vilka genom spärregeln om fyra terminers närvarotid utestängdes från den reform beträffande utlänningars rätt till studiesociala förmåner, vilken genomfördes fr. o. m. läsåret 1960/61. Dessa grupper torde i huvudsak utgöras av studerande inskrivna

läsåren 1956/57 och 1957/58 varav majoriteten är flyktingar, vilka i större utsträckning än andra torde vara i behov av ekonomisk hjälp. Då garanti-lånenämnden fortfarande har denna inställning kan nämnden ansluta sig till motionärernas hemställan.

För att möjliggöra en utdelning av stipendier till utländska studerande enligt de föreslagna reglerna torde ett särskilt ansökningstillfälle för denna kategori erfordras. Helst borde stipendierna kunna ledigförklaras redan under april med ansökningstidens utgång förlagd till maj månad. Kan detta icke ske torde särskilda ansökningstillfällen böra förläggas till september 1961.

Beträffande kostnaderna för de i denna ordning utdelade stipendierna, anser garantilånenämnden i likhet med motionärerna, att de — med hänsyn till det starkt begränsade antal stipendier det här gäller — skulle kunna inrymmas inom det anslag, som föreslagits för budgetåret 1961/62.

Studiesociala utredningen har anfört följande.

Flertalet av de studerande, som genom bestämmelsernas nuvarande utformning utestängts från stipendierätten, är flyktingar, vilka genom sina speciella förhållanden torde i större utsträckning än andra vara i behov av ekonomisk hjälp. Därtill kommer att kostnaderna för den föreslagna utvidgningen, som motionärerna påpekar, är så ringa att någon ytterligare medelsanvisning utöver den redan föreslagna ej erfordras. Utredningen vill med hänsyn härtill tillstyrka vad som föreslås i motionerna.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt och avstyrker följaktligen bifall till yrkandet i motionerna I: 402 och II: 488, att särskilt anslag för nästa budgetår till naturastipendier vid universiteten m. fl. läroanstalter icke skall utgå.

I nyssnämnda motioner har vidare yrkats, att examenspremier skall införas enligt ett i motionerna angivet system samt att statlig kreditgaranti skall vid sådant förhållande bibehållas för studerande som är inskriven vid universitet, högskola eller därmed jämförlig läroanstalt och där bedriver studier. I motionerna har gjorts framställning om anvisande av särskilt riksstatsanslag för bestridande av kostnaderna för examenspremier. Då såsom i remissyttrandena framhållits studiesociala utredningen har att pröva, huru avvägningen mellan olika direkta stödformer på lämpligaste sätt bör ske, finner utskottet, att motionerna i förevarande delar icke bör av riksdagen bifallas.

Vidkommande motionerna I: 411 och II: 492 får utskottet anföra följande. Utfärdande av övergångsbestämmelser till Kungl. Maj:ts reglemente den 22 maj 1953 (nr 366) för utdelning av statsstipendier vid universiteten m. fl. läroanstalter i avsikt att bereda flyktingstudenter, som varit inskrivna vid läroanstalt mer än två läsår, tillgång till naturastipendium i konkurrens med andra sökande läsåret 1961/62 synes från rättvisesynpunkt vara en angelägen åtgärd. Under hänvisning till de av garantilånenämnden och studiesociala utredningen avgivna yttrandena i ärendet tillstyrker utskottet därför bifall till motionerna I: 411 och II: 492.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 411 och II: 492, besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om utfärdande för läsåret 1961/62 av sådana övergångsbestämmelser till stipendiereglementet, som berättigar utländska studerande att söka och erhålla naturastipendium utan hinder av vad som föreskrives beträffande längsta närvarotid vid läroanstalten;

II. att motionerna I: 402 och II: 488, i vad de avser statlig kreditgaranti och införande av examenspremier, icke må av riksdagen bifallas;

III. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 402 och II: 488, såvitt här är i fråga, till *Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 22 615 000 kronor;

IV. att motionerna I: 402 och II: 488, i vad de avser anslag till examenspremier, icke må av riksdagen bifallas.

4:o) **Statens lånefond för universitetsstudier.** Kungl. Maj:t har i propositionen nr 1 beträffande kapitalbudgeten (bilaga 30, punkt 17, s. 42—44 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1961) föreslagit riksdagen att till Statens lånefond för universitetsstudier för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 13 600 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 3 000 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hagberg* (I: 407) och den andra inom andra kammaren av herr *Edlund m. fl.* (II: 469), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att studerande vid de högre konstnärliga läroanstalterna erhåller rätt att söka statsgaranterat studielån;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Harald Pettersson m. fl.* (I: 418) och den andra inom andra kammaren av herr *Antonsson m. fl.* (II: 464), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i investeringsanslag till Statens lånefond för universitetsstudier anvisa ett belopp av 20 348 000 kronor, möjliggörande dels att ett maximalt lånebelopp av 3 000 kronor i normala fall skall kunna medges, dels att 47 % av det beräknade antalet nyinskrivna studerande vid universiteten och högskolorna läsåret 1961/62 skall kunna erhålla räntefria lån.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 469 och II: 464.

Kungl. Maj:ts förslag innebär endast en automatisk utgiftsökning. Ett av *garantilånenämnden* framlagt förslag om höjning av det årliga maximibeloppet för lån från 2 500 till 3 000 kronor har *departementschefen* icke biträtt.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över *motionerna I: 407 och II: 469* från *garantilånenämnden*, som anfört följande.

Den reform, varmed naturastipendiesystemet infördes vid de högre konstnärliga läroanstalterna, erhöll karaktären av ett provisorium i avvaktan på studiesociala utredningens slutliga ställningstagande beträffande såväl de studiesociala åtgärdernas allmänna utformning som gränsdragningen mellan de två huvudsystemen för dessa åtgärder. I studiesociala utredningens prövning av dessa spörsmål kommer naturligen frågan om rätt för de här berörda grupperna att söka statsgaranterade studielån att ingå. Garantilånenämnden anser, att denna fråga bör prövas i samband med studiesociala utredningens översyn av studiehjälpen i dess helhet, och finner sig således icke kunna tillstyrka motionärernas hemställan.

Utskottet. Såväl den i *motionerna I: 407 och II: 469* berörda frågan om rätt för studerande vid de högre konstnärliga läroanstalterna att söka statsgaranterat studielån som den i *motionerna I: 418 och II: 464* avhandlade frågan om höjning av maximibeloppet för räntefritt studielån och ökning av antalet dylika lån är för närvarande föremål för prövning av studiesociala utredningen. Vid sådant förhållande avstyrker utskottet bifall till ifrågavarande motioner.

Utskottet, som tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt, hemställer alltså,

I. att *motionerna I: 407 och II: 469* icke må av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å *motionerna I: 418 och II: 464*, till *Statens lånefond för universitetsstudier* för budgetåret 1961/62 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 13 600 000 kronor.

5:o) **Allmänna studielånefonden.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (kapitalbudgeten, bilaga 30, punkt 18, s. 44—46), vilket innebär en anslagshöjning med 500 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Allmänna studielånefonden* för budgetåret 1961/62 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 10 700 000 kronor.

6:o) **Åtgärder för avskrivning av vissa studielån.** För innehållet i propositionen nr 55 torde utskottet i huvudsak få hänvisa till propositionen. Kungl. Maj:ts förslag kan emellertid sammanfattas på följande sätt (jfr prop. s. 1).

I propositionen framlägges förslag om stöd fr. o. m. den 1 juli 1961 åt de studieskuldssatta genom avskrivning av 25 % av kapitalsskuden å studielån med statlig kreditgaranti samt å lån från statens lånefond för universitetsstudier och allmänna studielånefonden ävensom å lån för studier från värnpliktslånefonden. Ifrågavarande avskrivning förutsättes äga rum vid första amorteringstillfället efter det att systemet trätt i kraft. Avskrivningen föreslås omfatta för budgetåret 1961/62 den då befintliga skuden i fråga om såväl lån, vilka börjat amorteras före den 1 juli 1961, som lån vilka börjar amorteras under nämnda budgetår. Fr. o. m. budgetåret 1962/63 skall enligt förslaget avskrivningen omfatta lån, som börjar amorteras under respektive budgetår. Kreditinstitut, som utlämnat studielån med statlig kreditgaranti, förutsättes bli ersatta för det avskrivna lånebeloppet genom utbetalning från det under åttonde huvudtiteln upptagna anslaget till kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti. För ifrågavarande ändamål äskas för budgetåret 1961/62 ett förslagsanslag av 22 miljoner kronor. Garantilånenämnden föreslås bli den myndighet, som i första hand skall svara för centrala åtgärder i samband med förslagens genomförande. Kostnaderna för avskrivning av studielån ur de berörda statliga lånefonderna — 15 miljoner kronor budgetåret 1961/62 — förutsättes bli debiterade respektive fond. För den minskning av inflytande amorteringar, som avskrivningen medför, bör fonderna enligt förslaget successivt kompenseras genom en motsvarande ökning av investeringsanslagen till dem. Under kapitalbudgeten erfordras dock nästa budgetår ingen medelsanvisning för detta ändamål.

I samband med behandlingen av propositionen nr 55 har utskottet förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Eric Carlsson* och *Nils-Eric Gustafsson* (I: 566) och den andra inom andra kammaren av herrar *Larsson* i Hedenäset och *Fälldin* (II: 673), i vilka hemställts, att riksdagen måtte vid sin behandling av propositionen nr 55 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande införande av särskild avskrivning av studieskuld i syfte att underlätta rekryteringen av tjänster på orter med rekryteringssvårigheter i enlighet med vad i motionerna anförts;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ernst Olsson* (I: 567) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Stenkyrka *m. fl.* (II: 672), i vilka hemställts, att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 55 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

I. att äldre studieskuld må kunna överföras i s. k. akademikerlån och berättiga till avskrivning på de villkor som skulle ha gällt om överföring begärts på sedvanligt sätt efter studiernas avslutande,

II. om prövning och förslag till nästa års riksdag rörande frågan om en sådan fördelning av avskrivningarna, att dessa i större utsträckning kommer låntagarna till del under tiden närmast efter studiernas avslutande, samt

III. att frågan om ett studiefinansieringssystem, som i enlighet med motionen baserats på lån samt avskrivning av i propositionen nämnd art, måtte utredas;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 568) och den andra inom andra kammaren av herr *Björkman* och fröken *Wetterström* (II: 676), i vilka hemställts, att riksdagen måtte 1) avslå de i propositionen nr 55 förordade grunderna för generell avskrivning av vissa studielån samt 2) till Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hedblom m. fl.* (I: 569) och den andra inom andra kammaren av herr *Helén m. fl.* (II: 674), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 55 1. uttala att det föreslagna systemet för avskrivning av viss del av vissa slag av studieskulder antages såsom ett provisorium, i avvaktan på de förslag som kan väntas bli framlagda med anledning av pågående utredning rörande de studiesociala åtgärderna ävensom i avvaktan på ovan angiven överarbetning av 1950 års skattelagssakkunnigas förslag till avdragsrätt för studiekostnader, samt 2. i övrigt beakta vad som anförts i fråga om det i propositionen föreslagna avskrivningsförfarandet.

Beträffande motiveringarna för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 673, II: 672, II: 676 och II: 674.

I propositionen redogöres efter en allmän inledning (s. 2 och 3) för nuvarande former av låneunderstöd åt studerande (s. 3—6). Härefter redovisas de i skattelagssakkunnigas betänkande framställda förslagen beträffande avdragsrätt vid amortering av studieskulder jämte en sammanfattning av de synpunkter som framkommit vid remissbehandlingen (s. 6—8). I anslutning till beredningen av skattelagssakkunnigas betänkande har inom finansdepartementet utarbetats en promemoria angående stöd åt de studieskuldsatta, dagtecknad den 23 augusti 1960 och i propositionen benämnd *förslagspromemorian*. Vidare har inom finansdepartementet utarbetats en promemoria angående vissa tekniska frågor rörande avskrivning av studielån, dagtecknad den 22 december 1960 och i propositionen benämnd *den tekniska promemorian*. I propositionen lämnas en redogörelse för såväl de förslag angående viss avskrivning av studielån som framlagts i nyssnämnda promemorior som remissinstansernas synpunkter härpå (s. 8—20). I anslutning härtill redovisas även de kostnader som ett förverkligande av

ifrågavarande förslag kan beräknas medföra (s. 20—24). Som ett sista avsnitt i propositionen ingår departementschefens ställningstaganden i ämnet (s. 24—30).

Utskottet. Statsmakterna har under de senaste årtiondena vidtagit ett flertal åtgärder i syfte att främja rekryteringen till högre studier av begåvade och studielämpliga ungdomar. Genom ett utbyggt stipendiesystem och genom vidgade möjligheter att erhålla lån har staten medverkat till att undanröja de hinder av ekonomisk natur, som möter åtskilliga ungdomar på vägen mot en högre utbildning. Statsmakternas insatser har också resulterat i att den högre utbildningen kunnat draga till sig allt fler studerande från ekonomiskt mindre bärkraftiga skikt i samhället.

Samtidigt härmed har emellertid utvecklingen gått i den riktningen, att den totala studieskultsättningen under senare år kraftigt ökat. Denna utveckling har lett till att de studieskultsattas ekonomiska problem, som sedan länge i skilda sammanhang påtalats, blivit alltmera framträdande.

Departementschefen har funnit att en långsiktig lösning av studiefinansieringsproblemen främst bör ske genom någon form av utbyggnad av stipendiesystemet. Departementschefen erinrar i anslutning till detta uttalande om att studiesociala utredningen enligt sina direktiv har att verkställa en översyn av de studiesociala åtgärderna på den högre utbildningens område. Utredningen skall bl. a. pröva hur avvägningen mellan olika direkta stödformer, såsom stipendier och lån, på lämpligaste sätt bör ske. I avvaktan på de sakkunnigas förslag framstår det enligt departementschefens mening som en angelägen uppgift att genom omedelbara åtgärder hindra verkningarna av den studieskultsättning, som utgör ett så framträdande inslag i det nuvarande studiefinansieringssystemet.

Utskottet är för sin del av den principiella uppfattningen, att åtgärder i syfte att lätta de studieskultsattas ekonomiska problem icke längre bör uppskjutas. Det föreslagna avskrivningssystemet kommer att medföra betydande sådana lättnader. Utskottet har därför funnit sig böra godtaga de av departementschefen föreslagna grunderna för avskrivning av vissa studielån. På grund härav avstyrker utskottet bifall till de i motionerna I: 568 och II: 676 framställda yrkandena.

Avskrivningssystemet får, såsom departementschefen framhållit, sin främsta betydelse för de akademiker, som nu amorterar eller just skall börja amortera sina studieskulder men som inte haft tillgång till stipendier i samma utsträckning som dagens och morgondagens studentgenerationer kommer att få. Vid en ytterligare utökning i någon form av stipendieringen, utöver den som beslöts av 1960 års riksdag, måste avskrivningssystemets betydelse uppenbarligen komma att minska. Med hänsyn härtill bör denna stödform enligt utskottets mening i första hand ses som en kompletterande åtgärd i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till de förslag, som

studiesociala utredningen kan komma att framlägga. Frågan om avskrivningssystemets inplacering bland de studiesociala åtgärderna bör enligt utskottet ånyo övervägas i samband med att ställning toges till dessa åtgärders framtida utformning. Antalet legitima låneansökningar och antalet beviljade lån med statlig kreditgaranti torde komma att öka genom den föreslagna reformen. Detta bör likväl enligt utskottets mening icke leda till någon förändring av hittills tillämpade normer för lånegivningen. Ett obehörigt utnyttjande av lånemöjligheterna måste emellertid såvitt möjligt förhindras. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t med särskild uppmärksamhet följer den utveckling på lånegivningens område, som blir en följd av det nya systemet.

Med hänsyn till utskottets sålunda uttalade uppfattning angående avskrivningssystemets framtida ställning synes enligt utskottets mening vad i motionerna I: 569 och II: 674 yrkats om att förslaget måtte antagas såsom ett provisorium få anses i huvudsak tillgodosett, varför motionerna icke torde böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vad angår motionerna I: 567 och II: 672 får utskottet framhålla följande. Gällande bestämmelser rörande s. k. akademikerlån hindrar inte garantilånenämnden att, därest förutsättningar för beviljande av statlig kreditgaranti i övrigt föreligger, bevilja dylik garanti åt en sökande oavsett när han avslutar sina studier. Amorteringsvillkoren för såväl garantilån till studerande som räntefria studielån är vidare så utformade, att låntagaren i regel är befriad från amortering de närmaste två åren efter avlagd examen. Ytterligare anstånd med amorteringarna kan därefter beviljas, om särskilda skäl därtill föreligger. Studiesociala utredningen har att såsom ovan framhållits bl. a. pröva hur avvägningen mellan lån och stipendier på lämpligaste sätt bör ske. Utskottet vill i anslutning härtill understryka angelägenheten av att man därvid eftersträvar en lösning, innebärande att nuvarande former för lån av olika slag ersättes av endast en låneform. En dubblering av likartade stödåtgärder synes över huvud taget böra undvikas. På grund av vad sålunda anförts torde de i motionerna I: 567 och II: 672 gjorda yrkandena icke böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I motionerna I: 566 och II: 673 har föreslagits att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag rörande införande av särskild avskrivning av studieskuld i syfte att underlätta rekryteringen av tjänster på orter med rekryteringssvårigheter. Enligt utskottets uppfattning skulle ett dylikt förfarande komma att leda till att det eljest administrativt relativt enkla avskrivningssystemet komme att påtagligt kompliceras. Ett realiserande av förslaget skulle sannolikt härjämte komma att fördyra handläggningen av verksamheten och medföra väsentliga olägenheter för kreditinstitutet. Med hänsyn härtill bör ifrågakvarande motioner icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet biträder departementschefens förslag om rätt för studerande

vid den högre trädgårdskursen vid Alnarpsinstitutet att söka statsgaranterat studielån och lån från statens lånefond för universitetsstudier samt om rätt för jordbrukskassa att utlämna lån med statlig kreditgaranti åt den som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen.

Mot Kungl. Maj:ts förslag om anvisande för nästa budgetår av 22 000 000 kronor till kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti har utskottet icke något att erinra. Förslaget om medgivande för Kungl. Maj:t att budgetåren 1960/61 och 1961/62 få — i den utsträckning som fordras för avskrivningssystemets införande — överskrida den under förslagsanslaget Garantilånenämnden: Avlöningar upptagna anslagsposten till Avlöningar: Övrig icke-ordinarie personal föranleder ej heller någon invändning från utskottets sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 568 och II: 676 samt I: 569 och II: 674, förstnämnda bägge motioner såvitt här är i fråga, godkänna av departementschefen förordade grunder för avskrivning av kapitalskuld å lån med statlig kreditgaranti åt den som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen, å garantilån till studerande, å garantilån åt flyktningstudenter, å lån med statlig kreditgaranti åt den som genomgått polis-skola samt å lån från statens lånefond för universitetsstudier och allmänna studielånefonden ävensom å lån för studier från värnpliktslånefonden;

II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 568 och II: 676, i vad de avser medelsanvisningen, till *Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti* för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 22 000 000 kronor;

III. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 568 och II: 676, såvitt här är i fråga, medgiva, att den under förslagsanslaget Garantilånenämnden: Avlöningar upptagna anslagsposten Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må budgetåren 1960/61 och 1961/62 överskridas i den utsträckning, som fordras i anledning av avskrivningssystemets införande;

IV. att motionerna I: 566 och II: 673 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

V. att motionerna I: 567 och II: 672 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 maj 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit:

från första kammaren: herrar Näsström, Boman, Einar Persson, Birger Andersson, Axel Johannes Andersson, Thun, Bergman, Holmqvist, Per Jacobsson, Fritz Persson, Nils Theodor Larsson, Mårtensson, Birke, Thorsten Larsson och Kaijser; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, Almgren, Nilsson i Göingegården, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, fröken Olsson, herrar Wedén, Larsson i Hedenäset, Gustafsson i Uddevalla, Helén och Nelander.

Reservationer

1) vid *punkten 3* (Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter)

a) av herrar *Birke, Kaijser, Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5, som börjar med »Utskottet biträder» och slutar med »riksdagen bifallas», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I motionerna I: 402 och II: 488 hemställas, att nu utgående naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter ersättes med examenspremier för studerande som avlagt primärexamen vid universitet, högskolor eller därmed jämförliga läroanstalter. Kostnaderna för examenspremierna beräknas för budgetåret 1961/62 till 7,5 miljoner kronor, vilket belopp beräknas stiga med 10 miljoner kronor per år under den därpå följande treårsperioden för att budgetåret 1965/66 uppgå till 40 miljoner kronor.

Även enligt utskottets mening kan skäl föreligga att ompröva formerna för det s. k. studentsociala stödet. Väsentliga anmärkningar kan riktas mot det nuvarande systemet med naturastipendier. Sådana stipendier utgår nu till cirka 47 % av de studerande. Avvägningen sker därvid främst med hänsyn till föräldrarnas inkomster. Enligt vad företagna undersökningar visat är det emellertid blott ett relativt litet antal studerande som erhåller ekonomiskt stöd från sina föräldrar eller eljest har möjligheter att bedriva sina studier utan skuldsättning. De studiekostnader som kommer att vila på de studerande blir i hög grad olika mellan å ena sidan dem som åtnjuter naturastipendier och å andra sidan sådana som är helt hänvisade till lån för att kunna finansiera studierna. Den gräns för föräldrainkomsten där med nuvarande anslagsgivning rätten till naturastipendium upphör ligger vid omkring 20 000 kronor per år. Någon skillnad för det fall att föräldrarna har flera barn som studerar vid universitet eller högskola synes inte göras. Det kan enligt utskottets mening inte förnekas att betydande orättvisor uppkommer vid nuvarande system.

Det kunde ligga nära till hands att då förorda en utvidgning av systemet så att naturastipendier kunde utges till samtliga eller i varje fall flertalet studerande, något som emellertid skulle medföra vissa enligt utskottets mening icke önskvärda konsekvenser. För statens del skulle kostnaderna stiga högst väsentligt. Det skulle i än högre grad än nu är fallet bli fråga om direkta felinvesteringar, nämligen i de fall då den studerande avbryter sina studier innan examen avlagts. De höga kostnaderna för statens del skulle lätt föranleda krav på en studiekontroll, vilken i varje fall torde komma att inriktas på den takt i vilken studierna bedreves och efter hand

även kunde komma att utvidgas till viss studierigering, bl. a. med avseende å ämnesval. Enligt utskottets mening vore en sådan utveckling icke förenlig med den frihet för vetenskaplig verksamhet även på utbildningsplanet som varit och är en bärande princip för svenskt kulturliv. Även administrativt sett vore ett dylikt system otympligt.

I förenämnda avseenden har examenspremier avgjorda fördelar. Genom att premier skulle utgå sedan examen avlagts erhöles garanti för att den investering i förevarande avseende som göres från statens sida är ekonomiskt sett effektiv. Examen såsom sådan innebure tillräcklig garanti, och några ingripanden från statens sida i kontrollerande syfte under studietiden vore alltså icke motiverade. En av studietidens längd och sättet för finansieringen oberoende examenspremiering skulle verka stimulerande på studieintensiteten utan att framtvinga examenshets. Administrationen skulle vidare bli mycket enkel. Utskottet vill alltså ge sin principiella anslutning till det förslag om examenspremier som motionärerna framlagt. Det förutsättes därvid att berörda studerande erhåller statlig kreditgaranti.

Även beträffande utformningen delar utskottet motionärernas uppfattning. Berättigade till examenspremier bör vara akademiker som avlagt akademisk och därmed jämförlig primärexamen (teol.kand., jur.kand., med.lic., fil.mag. eller fil.kand., civilingenjör, tandläkare, apotekare, civilekonom, gymnastikdirektör, veterinär, jägmästare, agronom och lantmästare). Såsom motionärerna anfört bör övervägas att medtaga även andra examina än de uppräknade, t. ex. sådana som avlägges vid vissa läroanstalter för högre konstnärlig utbildning. Utskottet är för närvarande icke berett att vidga den krets läroanstalter som omfattas av förestående uppräknade men vill betona, att frågan härom skyndsamt bör utredas. Utskottet förväntar, att Kungl. Maj:t till 1962 års riksdag framlägger kompletterande förslag i nämnda avseende. Vad beloppet angår kan utskottet likaledes ansluta sig till motionärernas förslag, vilket innebär att premie skall utgå med 2 000 kronor för varje år vartill normalstudietiden enligt kursplanen beräknas. Av statsfinansiella skäl vill utskottet tills vidare icke förorda högre belopp.

Såsom motionärerna anfört bör i speciella fall en efter omständigheterna anpassad premie kunna utgå även där studerande t. ex. på grund av långvarig sjukdom nödgas avbryta sina studier innan primärexamen avlagts.

Övergången från ett system med naturastipendier till ett system med examenspremier föranleder vissa komplikationer. Utskottet kan acceptera motionärernas förslag till lösning härav.

Motionärerna, som förutsatt att det av dem föreslagna systemet skulle tillämpas fr. o. m. ingången av budgetåret 1961/62, har i anslutning härtill yrkat, att något anslag till naturastipendier icke skall uppföras för budgetåret. Av olika skäl kan utskottet icke biträda förslaget i denna del.

Det är först att märka att vissa grupper studerande som nu är berättigade till naturastipendier icke kommer med bland dem som enligt förslaget skall erhålla rätt till examenspremier. Utskottet förordar, att för berörda grupper studerande naturastipendieringen skall fortsätta i avvaktan på resultatet av den utredning utskottet ovan förordat.

Av praktiska skäl torde det vidare vara lämpligt att låta någon tid ytterligare förflyta innan systemet med examenspremier börjar tillämpas. Utskottet vill för sin del förordad att systemet får träda i kraft vid ingången av 1962.

Under beaktande av det anförda och vad Kungl. Maj:t i tillämpliga delar anført, har utskottet beräknat den erforderliga medelsanvisningen för naturastipendier m. m. under budgetåret 1961/62 till 12 miljoner kronor.»

dels ock att utskottets hemställan under II.—IV. bort ha följande lydelse:

»II. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 402 och II: 488, såvitt här är i fråga,

a) besluta att studerande, som avlagt akademisk och därmed jämförlig primärexamen, skall — med bibehållande av rätt till statlig kreditgaranti — från och med den 1 januari 1962 erhålla examenspremium i enlighet med vad utskottet förordat;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i de avseenden, som av utskottet angivits;

III. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 402 och II: 488, såvitt här är i fråga, till *Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 12 000 000 kronor;

IV. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 402 och II: 488, såvitt här är i fråga, till *Examenspremier åt studerande, som avlagt primärexamen vid universitet, högskola eller därmed jämförlig läroanstalt* för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor.»

b) av herr *Larsson* i Hedenäset;

2) vid *punkten 6* (Åtgärder för avskrivning av vissa studielån)

a) av herrar *Birke, Kaijser, Stazäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett

dels att den del av utskottets yttrande, som på s. 10 börjar med »Statsmakterna har» och på s. 12 slutar med »utskottets sida», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Under efterkrigstiden har i riksdagen framförts upprepade krav på en positiv lösning av frågan om den skattemässiga behandlingen av studiekostnader. Redan 1952 års riksdag beslöt efter hemställan av bevillningsutskottet att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till ändrade bestämmelser rörande studiekostnaders behandling i beskattningshänseende. År 1955 förnyade riksdagen denna begäran. Sedan skattelagssakkunniga påbörjat sin utredning rörande behandlingen i beskattningshänseende av studiekostnader, uttalade 1956 års riksdag den förhoppningen att det skulle bli möjligt för de sakkunniga att slutföra utredningen inom sådan tid att propositionen hann föreläggas påföljande års riksdag. I början av 1960 framlade de sakkunniga sitt betänkande med förslag om avdragsrätt vid beskattningen. De sakkunnigas förslag tillstyrktes av en överväldigande majoritet av remissinstanserna.

I proposition nr 55 har Kungl. Maj:t helt frångått de sakkunnigas förslag i fråga om avdragsrätt och i stället tagit fasta på ett förslag om avskrivning av vissa studielån medelst statsbidrag vilket förordats av några få remissinstanser. Det är anmärkningsvärt att remissmyndigheternas svar i den nu förevarande propositionen behandlas endast i förbigående. Departementschefens förslag står inte i överensstämmelse med de riktlinjer för denna frågas lösning som riksdagen vid flera tillfällen uttalat sig för.

I motionerna I: 464 och II: 538, vilka remitterats till bevillningsutskottet, har föreslagits, att avdragsrätt vid beskattningen skall medges för studiekostnader. Förslaget går ut på att de studerande oavsett hur de finansierar sina studier och hur lång tid dessa varar skall medges rätt till avdrag för ett belopp av 3 000 kronor för varje studieår av en på normaltid avlagd examen. En sådan avdragsrätt finner sin motivering i att studiekostnader är att anse som kostnader för en investering avsedd att i framtiden betala sig genom förbättrade inkomstmöjligheter. I jämförelse med vad departementschefen förordat kommer en sådan avdragsrätt att i långt högre grad stimulera de studerande att fullfölja sina studier fram till examen. Framför allt kommer den att gynna studerande som är arbetsamma och sparsamma.

Kungl. Maj:ts förslag om avskrivning med 25 % av vissa studieskulder är behäftat med allvarliga brister. Detta sammanhänger med att departementschefens förslag anknyter till studieskulderna i stället för till studiekostnaderna. De som under tidigare år har finansierat sina studiekostnader med eget arbete går helt miste om de statliga bidragen, och för framtiden kan det bli rent förlustbringande att arbeta ihop pengar till sina studier. De studerande som under sin studietid genom ett sparsamt leverne hållit skuldsättningen nere missgynnas till förmån för dem som varit »förutseende» nog att maximalt utnyttja de kreditramar som årligen stått till buds. Att såsom departementschefen uppger i propositionen stödets omfattning kommer att stå i direkt proportion till den utbildning en stude-

rande genomgått gäller inte. Det är nämligen alldeles uppenbart att inläsningstiden för en och samma examen med lika många betyg har varit och kommer att bli mycket olika. Att levnadsnivån dessutom är högst varierande för olika låntagare är ett förhållande som kan omvittnas av de flesta studerande. Utöver nu angivna orättvisor kan nämnas, att den föreslagna anordningen kommer att diskriminera dem som snabbare än andra har återbetalat sina studielån. Konsekvensen av förslaget blir att s. k. privata studielån efter hand överflyttas till de låneformer som ger möjlighet till statsbidrag. Man kan vidare utgå ifrån att alla studerande i fortsättningen kommer att maximalt utnyttja de lånemöjligheter staten ställer till förfogande. Sådana följder skulle undgås om man i stället accepterade det förslag om avdragsrätt vid beskattningen för studiekostnader som förordats i motionerna I: 464 och II: 538.

Vad avser det tidigare utgående anslaget till Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti förordar utskottet att anslaget för budgetåret 1961/62 uppföres med det av garantilånenämnden äskade beloppet.

Av det anförda följer att utskottet avstyrker bifall till motionerna I: 566 och II: 673 samt I: 567 och II: 672.»

dels ock att utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 568 och II: 676, såvitt här är i fråga, avslå ej mindre Kungl. Maj:ts förslag beträffande grunder för avskrivning av vissa studielån än även motionerna I: 569 och II: 674;»

b) av herrar *Boman, Axel Johannes Andersson, Per Jacobsson, Wedén, Helén och Nelander*, vilka ansett

dels att den del av utskottets yttrande, som på s. 10 börjar med »Utskottet är» och på s. 11 slutar med »åtgärd föranleda», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet är för sin del emellertid av den principiella uppfattningen, att åtgärder i syfte att lätta de studieskuldsattas ekonomiska problem bör lösas genom rätt till avdrag vid beskattningen för amorteringar på studielån, kombinerad med rätt till avdrag även för periodiskt understöd till studerande barn.

Förslag till sådan avdragsrätt har också sedan riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t gjort framställning i ämnet utarbetats av skattelagssakkunniga. Förslaget behöver emellertid omarbetas på vissa punkter såsom angivits i motionerna I:569 och II: 674, vilka såvitt avser nyssnämnda fråga för behandling remitterats till bevillningsutskottet. Utskottet förutsätter att resultatet av denna överarbetning förelägges riksdagen med minsta möjliga dröjsmål. I avvaktan härpå bör beslut om en avdragsreform anstå.

Utskottet anser sig därför böra på så sätt tillstyrka bifall till det i före-

varande proposition framlagda förslaget om rätt till en 25-procentig avskrivning av vissa studielån, att detsamma bör gälla som ett provisorium i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till studiesociala utredningens förslag samt överarbetningen av de skattelagssakkunnigas förslag. Utskottet vill emellertid understryka att även om avskrivningsförfarandet i framtiden efterföljes av ett skatteavdragssystem skall beslut om avskrivning, som kommer att meddelas enligt det nu tillstyrkta förslaget, självfallet stå fast för ifrågavarande enskilda lån.

På grund av vad sålunda anförts har utskottet funnit sig böra tillstyrka bifall till det i motionerna I: 569 och II: 674, såvitt här är i fråga, framställda yrkandet.»

dels ock att utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 569 och II: 674 samt med avslag å motionerna I: 568 och II: 676, sistnämnda bägge motioner såvitt här är i fråga, besluta att de av departementschefen förordade grunderna för avskrivning av kapitalskuld å lån med statlig kreditgaranti åt den som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen, å garantilån till studerande, å garantilån åt flyktingstudenter, å lån med statlig kreditgaranti åt den som genomgått polisskola samt å lån från statens lånefond för universitetsstudier och allmänna studielånefonden ävensom å lån för studier från värnpliktslånefonden skall antagas såsom ett provisorium i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till dels förslag från studiesociala utredningen, dels ock överarbetat förslag från 1950 års skattelagssakkunniga rörande avdragsrätt för studiekostnader;»

c) av herrar *Birke, Kaijser, Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka under förutsättning av bifall till den med a) betecknade reservationen ansett att utskottets hemställan under II. och III. bort ha följande lydelse:

»II. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 568 och II: 676, i vad de avser medelsanvisningen, till *Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti* för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor;

III. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 568 och II: 676, såvitt här är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om överskridande av anslagsposten *Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal* under förslagsanslaget *Garantilänenämnden: Avlöningar*;»

d) av herrar *Nils Theodor Larsson, Thorsten Larsson, Svensson* i Stenkyrka och *Larsson* i Hedenäset, vilka ansett,

dels att den del av utskottets yttrande, som på s. 11 börjar med »Avskrivningssystemet får» och på s. 12 slutar med »åtgärd föranleda», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Avskrivningssystemet får, såsom departementschefen framhållit, i nuläget sin främsta betydelse för de akademiker, som amorterar eller just skall börja amortera sina studieskulder. Självfallet kommer det också att få en stor betydelse för dem som nu sätter sig i skuld på grund av studier och inom en relativt nära framtid kommer att amortera studieskulder. Då det är angeläget att de, som nu och i framtiden ådrar sig studieskulder, inte får villkoren för dessa försämrade utan kan förlita sig på den lättnad i skuldbördan som avskrivningen innebär finner utskottet sig icke böra tillstyrka vad i motionerna I: 569 och II: 674 yrkats om att förslaget måtte antagas som ett provisorium.

Härav följer att avskrivningssystemet ändrar förutsättningarna för den studiesociala utredningen, som får att behandla frågan om avskrivningssystemets inplacering bland de studiesociala åtgärderna i framtiden. Härvid bör förenklingar i stödsystemet eftersträvas. Såsom framhållits i motionerna I: 567 och II: 672 innefattar stödsystemet nu flera olika låneformer och — genom införande av avskrivningen — även två direkta stödformer, nämligen naturastipendierna och avskrivningen. Det är önskvärt att stödsystemet utvecklas på sådant sätt att det kommer att omfatta endast en form för lånestöd och en form för direktstöd. Kombinationen lån och avskrivning bör sålunda eftersträvas vid utredningsarbetet. Utskottet tillstyrker således bifall till ifrågakvarande yrkande i motionerna I: 567 och II: 672. Med anledning av vad i dessa motioner anförts om räntefria studielån vill utskottet framhålla att motionernas syfte i detta avseende torde kunna tillgodoses även genom avskrivningens omfattning och utformning.

I motionerna har även yrkats att avskrivningen skulle utformas på sådant sätt att en större lättnad erhålles i amorteringen under åren närmast efter avslutade studier, emedan behovet av lättnad då i allmänhet är störst. I anledning härav vill utskottet framhålla, att amorteringsvillkoren för såväl garantilån till studerande som räntefria studielån är så utformade, att låntagaren i regel är befriad från amortering de närmaste två åren efter avlagd examen. Utskottet förutsätter att behovet av ytterligare lättnad under åren närmast efter avslutade studier uppmärksammas av studiesociala utredningen vid ställningstagandet till avskrivningens framtida utformning och ställning.

Med anledning av det likaledes i motionerna I: 567 och II: 672 framförda yrkandet om att äldre studieskuld må kunna överföras i s. k. akademikerlån vill utskottet framhålla att gällande bestämmelser rörande akademikerlån inte hindrar garantilånenämnden att, därest förutsättningar

för beviljande av statlig kreditgaranti i övrigt föreligger, bevilja dylik garanti oavsett när han avslutat sina studier. Utskottet förutsätter att någon ändring härutinnan ej föranledes genom införandet av avskrivningen och att de i motionerna berörda studieskuldssatta således beredes möjlighet att få del av densamma.

Utskottet delar sålunda de i motionerna I: 567 och II: 672 framförda meningarna och hemställer med anledning härav att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.»

dels ock att utskottets hemställan under V. bort ha följande lydelse:

»V. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 567 och II: 672, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.»
